

iPROCEEDS

Projekat otkrivanja kriminala na internetu u
juogistočnoj Evropi i Turskoj

Verzija od 28. maja 2017. godine

Opšti vodič za protokole o međuresornoj i međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala na internetu

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Sadržaj

Opšti vodič za protokole o međuresornoj i međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala na internetu	4
Uvod	4
Relevantne institucije	4
Načela	5
Međuresorna saradnja	5
1.1 Saradnja u toku krivičnih istraga	5
1.2 Opšti oblici saradnje	6
Međunarodna saradnja	6
Prilog: eksplanatorni izveštaj.....	9
1. Uvod	10
1.1 Svrha i pozadina	10
1.2 Objašnjenje.....	10
1.3 Razmena informacija/zahteva	10
1.4 Krivična istraga.....	11
1.5 Obim/područje primenljivosti.....	11
2. Mere	14
2.1 Domaće mere	14
2.2 Međunarodne mere	14
3. Saradnja u toku krivičnih istraga.....	16
3.1 Radnje pre istrage.....	16
3.2 Početak istrage	16
3.3 Saradnja u pogledu razmene informacija	16
4 Razmena obaveštajnih podataka, informacija i dokaza	17
5 Višeagencijske grupe	18
5.1 Uspostavljanje višeagencijske grupe.....	18
5.2 Kadar višeagencijske grupe	18
5.3 Strateško odlučivanje	18
5.4 Saradnja u pogledu tehnologija.....	19
5.5 Preispitivanje i izveštavanje.....	19
5.6 Istraživanje	20
5.7 Zajednička obuka	20
5.8 Neformalna saradnja	20
5.9 Kontakt tačke za višeagencijske grupe.....	20
5.10 Javnost	20
5.11 Ukidanje višeagencijskih grupa	21
5.12 Troškovi.....	21

6	Saradnja između javnog i privatnog sektora	22
7	Međunarodna saradnja	23
7.1	Zajednički timovi za istragu	23
7.2	Standardi za međunarodnu saradnju	24
7.3	Procena primene međunarodnih instrumenata	28
8.	Statistika	32
8.1	Sakupljanje statističkih podataka	32
8.2	Pregled statističkih podataka	32
9.	Preporuke za izradu protokola	33
9.1	Opšte smernice	33
9.2	Izmene, dopune i dodaci uz protokole	33

Opšti vodič za protokole o međuresornoj i međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od kriminala na internetu

Uvod

1. Domaće i međunarodne istrage u vezi sa sajber kriminalom, elektronskim dokazima, prihodima od onlajn kriminala i pranjem novca protežu se na različite institucije i zahtevaju posebno učešće jedinica za sajber kriminal, jedinica za finansijske istrage i jedinica službe za finansijsko obaveštavanje i službe tužilaštva. Efikasna međuresorna i međunarodna saradnja u pogledu identifikovanja i krivičnog gonjenja učinilaca, identifikovanju i praćenju imovinske koristi stečene od kriminala na internetu u cilju oduzimanja, sprečavanja i krivičnog gonjenja za pranje novca su suštinski značajni.
2. Svrha ovog dokumenta je da pomogne institucijama u poboljšanju međuresorne i međunarodne saradnje, i - ako je potrebno - u formalizovanju takve saradnje kroz uspostavljanje protokola.
3. Osnova za saradnju jeste postojeći relevantni pravni okvir, uz uzimanje u obzir postojećih Memoranduma o razumevanju između relevantnih institucija.
4. Priznajući važnost međusobne saradnje, u okvirima pravne odgovornosti, i važnost pravovremenog informisanja i razmene podataka u konkretnim krivičnim istragama, posebno u slučajevima koji se odnose na sajber kriminal, praćenje prihoda od onlajn krivičnih dela i onlajn pranja novca, institucije moraju da identifikuju i istraže moguće protokole o saradnji kako bi se postigla usklađena, pravovremena i efikasna saradnja.
5. Ciljevi domaćeg protokola su:
 - Približiti sve relevantne institucije u cilju efikasne saradnje.
 - Eliminirati praktične prepreke na koje se nailazi prilikom istrage prihoda od onlajn kriminala.
 - Efikasnije identifikovati učinioce krivičnih dela, krivično goniti i privedi kriminalce pred lice pravde i izvršiti zaplenu i oduzimanje prihoda koji su ostvareni na osnovu onlajn kriminala.
 - Navesti moguće načine za međunarodnu saradnju u vezi sa pretresanjem, zaplenom i oduzimanjem prihoda od onlajn kriminala i identifikovanje mogućnosti i prepreka.
6. Postojanje domaćih protokola dovodi do stvaranja poverenja i veće saradnje sa međunarodnim partnerima.

Relevantne institucije

7. Institucije (jedinice) na koje se odnosi protokol mogu uključiti, na primer, sledeće:
 - Javno tužilaštvo - Specijalno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal
 - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odeljenje za borbu protiv sajber kriminala
 - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Služba za specijalne tehnike u istrazi, Jedinica za elektronski nadzor (Jedinica za digitalnu forenziku)
 - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Jedinica za finansijske istrage, Služba za borbu protiv organizovanog kriminala
 - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Sektor za suzbijanje pranja novca, Služba za borbu protiv organizovanog kriminala

- Ministarstvo finansija - Uprava za sprečavanje pranja novca (Jedinica za finansijsko obaveštavanje Srbije)
 - Ministarstvo pravde - Direkcija za zaplenjenu i oduzetu imovinu
 - Ministarstvo pravde - Odeljenje za e-pravosuđe
 - Ministarstvo pravde - Centralna uprava za uzajamnu pravnu pomoć.
8. Ove institucije saraduju međusobno na osnovu zakonski definisanih uloga, odgovornosti i ovlašćenja. Ove institucije mogu pozvati posmatrače iz drugih javnih institucija da se pridruže na njihovim redovnim ili operativnim sastancima, ako se njihova stručnost ili znanje smatra relevantnim za saradnju.

Načela

9. Institucije se slažu sa sledećim načelima:
- Postoji potreba za **efektivnom** međuresornom saradnjom, a **efikasna** razmena informacija predstavlja ključni oslonac za ovu saradnju.
 - Svaka institucija pribavlja i/ili kontroliše informacije koje mogu biti korisne za istragu u vezi sa prihodima od onlajn kriminala.
 - Institucije će pristupati podacima i deliti informacije u skladu sa postojećim **zakonskim odredbama**, uključujući **zahteve u vezi sa zaštitom podataka**.
 - Istrage koje uključuju prihode od onlajn kriminala mogu zahtevati **blagovremene** odgovore na zahteve iz drugih organizacija i sve relevantne institucije su spremne da u tom pogledu ispune svoje obaveze.
 - Istrage koje uključuju zajedničko delovanje nekoliko agencija zahtevaće **koordinaciju**.
 - Procesi saradnje trebalo bi da budu što efikasniji kako bi se iskoristili u najvećem broju odgovarajućih slučajeva, a postojanje ovih procesa naročito ne sme da ometa postojeću međuresornu saradnju.
 - Postoji potreba za **zajedničkim programom obuke** o sajber kriminalu, elektronskim dokazima, finansijskim istragama i prihodima od onlajn kriminala.
 - Postoji potreba za **redovnim godišnjim sastancima** institucija u cilju diskutovanja, identifikovanja i zastupanja načina za poboljšanje saradnje.

Međuresorna saradnja

1.1 Saradnja u toku krivičnih istraga

10. Institucije prepoznaju važnost saradnje i razmene informacija u konkretnim krivičnim istragama u vezi sa prihodima od onlajn kriminala (sa elementima sajber kriminala, praćenja prihoda od onlajn kriminala i pranja novca).
11. Institucije će pristupati podacima i deliti informacije u skladu sa postojećim zakonskim odredbama i u skladu sa zahtevima u vezi sa zaštitom podataka.
12. Institucije će odgovoriti na hitne zahteve za informacijama po prijemu zahteva od druge institucije koji se odnose na istrage u vezi sa sajber kriminalom ili istrage u vezi sa prihodima od onlajn kriminala. Hitni zahtevi treba da budu označeni kao takvi od strane institucije koja ih dostavlja i da uključuju motive za navođenje naznake hitnosti.

13. Služba tužilaštva (odgovorni tužilac) će razmotriti potrebu da se uključe relevantne jedinice/institucije kada se usmerava na otkrivanje prihoda od onlajn kriminala.
14. U toku istrage, služba tužilaštva (odgovorni tužilac) će razmatrati odgovarajući oblik saradnje od slučaja do slučaja, a to može uključiti, na primer, stvaranje radne grupe, redovne sastanke ili druge oblike saradnje.
15. Istrage koje uključuju zajedničku akciju više institucija mogu zahtevati operativnu koordinaciju pod rukovodstvom tužioca, uključujući koordinaciju aktivnosti više agencija/resora. Vodeća jedinica za istragu će biti odgovorna za koordinaciju operativne aktivnosti, sa svim radnjama koje se sprovode na osnovu naloga tužioca i sa dostavljanjem redovnih izveštaja za tužioca.
16. Institucije teže da koriste sigurne elektronske platforme za međusobnu razmenu informacija.

1.2 Opšti oblici saradnje

17. Program obuke/radionica održavaće se barem jednom godišnje, gde će predstavnici svih institucija razmenjivati najbolje prakse i iskustva u vezi sa istragama o prihodima od onlajn kriminala i razgovarati o otvorenim pitanjima i mogućnostima za poboljšanje saradnje. Tamo gde to bude moguće, može se razmotriti učešće posmatrača iz javnog sektora ili relevantnih subjekata iz privatnog sektora.

Prezentacije mogu uključivati teme kao što su:

- a. Uloga i ovlašćenja institucije kada su u pitanju istrage u vezi sa prihodima ostvarenim na osnovu onlajn kriminala.
 - b. Priroda informacija koje su dostupne instituciji.
 - c. Proces za angažovanje institucije po pitanjima koja zahtevaju saradnju.
18. Obuku će svake godine ugostiti jedna od institucija, po načelu rotacije.
 19. Svaka institucija će razmotriti uvrštavanje obuke o međuresornoj saradnji u cilju otkrivanja prihoda od onlajn kriminala u svoje godišnje programe obuke.
 20. Redovni godišnji sastanci šefova relevantnih institucija ili jedinica biće održavani u cilju poboljšanja saradnje. Šefovi relevantnih institucija mogu na osnovu jednoglasne odluke da odrede dalje smernice kojima se uređuju aspekti saradnje njihovih institucija.

Međunarodna saradnja

21. Povećana saradnja nadležnih institucija na nacionalnom nivou takođe odražava potrebu za koordinisanom međunarodnom saradnjom putem razmene informacija i uzajamne pravne pomoći. Relevantne institucije moraju identifikovati i istražiti moguće protokole o saradnji kako bi se postigla koordinisana, pravovremena i delotvorna međunarodna saradnja.
22. Institucije su svesne različitih mogućnosti za međunarodnu saradnju na osnovu nacionalnog zakonodavstva (Zakon o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima), uključujući, na osnovu reciprociteta, međunarodne pravne instrumente u oblasti pranja novca, pretresa, zaplene i oduzimanja prihoda od kriminala, sajber kriminala i pranja novca (Konvencije Saveta Evrope,

Strazburška konvencija, Varšavska konvencija i Budimpeštanska konvencija, Evropska konvencija o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i dodatni protokoli) i bilateralne sporazume.

23. Nacionalne kontakt tačke za razmenu informacija:

- CARIN: Ministarstvo unutrašnjih poslova, Jedinica za finansijske istrage (Vlatko Božović)
- Evropska pravosudna mreža: Ministarstvo pravde (Katarina Nikolić) i Specijalni tužilac za visokotehnoški kriminal (Branko Stamenković)
- EUROJUST: Ministarstvo pravde (Katarina Nikolić) i Republičko tužilaštvo u Beogradu (Gordana Janićijević) Ministarstvo pravde (Katarina Nikolić) i Republičko tužilaštvo u Beogradu (Gordana Janićijević)
- Grupa EGMONT: Uprava za sprečavanje pranja novca (Uprava za sprečavanje pranja novca), Ministarstvo finansija
- INTERPOL, EUROPOL i SELEC: Ministarstvo unutrašnjih poslova (Milan Dimitrijević)
- 24/7 kontakt tačka Budimpeštanske konvencije: Odeljenje za borbu protiv sajber kriminala, Ministarstvo unutrašnjih poslova (Vladimir Vujić) i Specijalni tužilac za visokotehnoški kriminal (Branko Stamenković)
- SEEPAG: Tužilaštvo grada Beograda (Tomislav Kilibarda).

24. Centralna uprava za uzajamnu pravnu pomoć je Ministarstvo pravde:

- Konvencije Saveta Evrope, Strazburška, Varšavska i Budimpeštanska konvencija
- Konvencija UN iz Palerma, i
- Druge regionalne konvencije i bilateralni sporazumi.

25. Institucije prepoznaju mogućnosti različitih opcija za međunarodnu saradnju u okviru svojih zakonskih odgovornosti u konkretnim krivičnim istragama koje uključuju prihode ostvarene na osnovu onlajn kriminala: sa elementima sajber kriminala, otkrivanja prihoda od kriminala i pranja novca.

26. Institucije će nastojati da pruže informacije drugima o prirodi i vrsti informacija koje se mogu zatražiti na međunarodnom nivou, a u okviru sopstvenih odgovornosti, kao i o samom procesu i vremenskim rokovima koji su uključeni u to.

27. Institucije će nastaviti da razmatraju i istražuju različite mogućnosti za korišćenje kanala za međunarodnu saradnju u konkretnom slučaju u skladu s postojećim zakonskim odredbama.

28. Tužioci će razmotriti mogući pristup u konkretnom slučaju po pitanju:

- a. razmene informacija putem postojećih mreža (kao što su Grupa EGMONT, Europol EC3, EUROJUST), Mreža 24/7, kao i pristupa informacijama na osnovu dobrovoljne saradnje multinacionalnih pružalaca usluga,
- b. prenosa zahteva za međusobnu pravnu pomoć, u skladu sa uslovima u nacionalnom zakonodavstvu i međunarodnim pravnim instrumentima,
 - preko centralnih organa za uzajamnu pravnu pomoć;
 - korišćenjem opcija koje su predviđene Strazburškom, Varšavskom ili Budimpeštanskom konvencijom (čl. 34, 25 i 27, redom) ili bilo kojih drugih multilateralnih ili bilateralnih mogućnosti.

29. Institucije koje predvodi tužilac razmatraće koristi od korišćenja zajedničkih istraga i zajedničkih istražnih timova u prekograničnim slučajevima. Kada se formira radna grupa ili zajednički tim, vodeći tužilac ili vodeća jedinica treba da definiše zadatke kako bi se izbeglo dupljanje zahteva za informacijama putem različitih mreža.
30. Institucije moraju da koriste i dele dobre prakse i smernice koje pružaju relevantne međunarodne institucije, kao što je Odbor stručnjaka Saveta Evrope za operativnost evropskih konvencija o saradnji u krivičnim stvarima (*PC-OC*), Odbor za konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*), Konferencija strana potpisnica Varšavske konvencije i drugi. Nacionalni predstavnici će obezbediti ažuriranje po pitanju razvoja događaja za relevantne institucije.
31. Institucije moraju da se najmanje jednom godišnje međusobno informišu o statistici u pogledu međunarodne saradnje u vezi sa prihodima od onlajn kriminala, kao i o najboljoj praksi i drugim iskustvima.

Prilog: eksplanatorni izveštaj

Eksplanatorni izveštaj

o

**Opštem vodiču za protokole o međuresornoj i
međunarodnoj saradnji u istragama prihoda od
kriminala na internetu**

1. Uvod

1.1 Svrha i pozadina

Svrha ovog dokumenta je pružanje izvora referenci za agencije koje su uključene u istragu i krivično gonjenje sajber kriminala i pretres, zaplenu i oduzimanje prihoda od onlajn kriminala i dopunjavanje informacija u Opštem vodiču o protokolima o međuresornoj i međunarodnoj saradnji za istrage u vezi sa prihodima od onlajn kriminala.

Dokument sadrži razne aspekte i opcije za međuresornu i međunarodnu saradnju, kao i neka razmatranja u vezi sa domaćim protokolima.

On je osmišljen tako da pomogne tužilaštvima, istražiocima i drugim relevantnim subjektima da formiraju strateški okvir na kojem će se zasnivati efikasna i zajednička razmena informacija i istraživački tim kada rade u partnerstvu sa drugim javnim službama i/ili delovima iz privatnog sektora na pretraživanju, zapleni i oduzimanju prihoda stečenih na osnovu onlajn kriminala.

Zajednički interes je da se kriminalci dovedu pred lice pravde i da se liše krivične dobiti.

1.2 Objašnjenje

Međuresorna saradnja zavisi od pravnog okvira koji definiše uloge i odgovornosti relevantnih institucija, uključujući slučajeve koji povezuju aspekte sajber istrage, finansijske istrage i prevencije i istrage onlajn pranja novca.

Intenzitet saradnje između relevantnih institucija može se kretati od jednostavne (spontane) razmene informacija ili slanja zahteva za odgovore drugoj instituciji, do nivoa formiranja strukturisanih timova za istrage na operativnom nivou (na čelu sa vodećom (policijskom) jedinicom) ili na formalizovanom nivou (na čijem je čelu tužilac).

Međuresorni i međunarodni dokumenti protokola treba da se pregledaju i ažuriraju u redovnim intervalima, kao na primer na godišnjim sastancima na kojima učestvuju sve relevantne institucije koje su navedene u ovom dokumentu.

1.3 Razmena informacija/zahteva

Razumevanje vrednosti angažovanja različitih institucija je ono što pokreće odluku o sarađivanju. Stoga je potrebno razmotriti da li je komunikacija između institucija (kriminalističke policije, Uprave za sprečavanje pranja novca i jedinice za finansijsko obaveštavanje, poreske uprave, carinske uprave i službe tužilaštva) centralizovano (putem definisanih kontakt tačaka i komunikacionih kanala - na primer u memorandumu o razumevanju), ili da li je potrebno ostaviti šefovima relevantnih institucija da odluče o načinu komunikacije u svakom pojedinačnom slučaju. Može postojati korist od centralizovane razmene informacija/zahteva, ali uz izvesnu operativnu fleksibilnost.

Takva razmena informacija/zahteva može se dogoditi i pre formalnog pokretanja krivične istrage, tako da tužilac možda (još uvek) neće ni biti angažovan u vođenju. Da li će tužilac biti obavešten o takvoj komunikaciji, zavisi od zakonskih i praktičnih rešenja.

1.4 Krivična istraga

Krivični postupak koji prethodi suđenju obuhvata predistražni postupak i formalnu istragu. Predistražni postupak vodi tužilac, međutim, policija je ovlašćena da sprovede sve neophodne mere za lociranje i hapšenje učinioca, otkrivanje i pribavljanje tragova krivičnog dela i predmeta koji mogu služiti kao dokaz, kao i prikupljanje svih relevantnih informacija pod uslovom da odmah o tome obaveste nadležnog javnog tužioca. Tužilac nalaže formalnu istragu i vodi postupak, a policija može pružiti pomoć samo ako se to zatraži. I finansijske istrage koje su predviđene Zakonom o povraćaju prihoda stečenih od krivičnog dela takođe nalaže i vodi tužilac.

Tužilac ima ovlašćenja da uspostavi timove za istrage koje su sastavili predstavnici relevantnih institucija u svrhu istrage konkretnog slučaja.

Uslovi za formiranje takvog tima zavise od zakonodavstva i odluke tužioca (i saglasnosti šefova nadležnih institucija). Bilo bi poželjno da se utvrde načini rada, intenzitet sastanaka ili čak (privremene) zajedničke službe. Plan rada je posebno važan kako bi se izbeglo dupljanje zadataka, a posebno kako bi se izbegli višestruki međunarodni zahtevi koji se dostavljaju kroz različite kanale saradnje/razmene informacija.

U složenim slučajevima takođe je potrebno razmotriti i operativno rukovodstvo (posebno kada se radi o nekoliko policijskih jedinica).

Moglo bi da bude korisno da se definišu opšte smernice (od strane glavnog tužioca) za formiranje tima za istragu, uzimajući u obzir postojeće iskustvo sa novim Zakonom o krivičnom postupku. To bi moglo uključiti konkretne uslove za situacije u kojima bi se takvi timovi razmatrali i mogućnost da policija predloži tužilaštvu formiranje takvih timova. Na njihov oblik mogu da utiču raspoloživi kadrovi i finansijski resursi.

1.5 Obim/područje primenljivosti

Relevantne institucije obuhvataju:

- Državno tužilaštvo - Specijalno tužilaštvo za visokotehnoški kriminal
- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odeljenje za borbu protiv kriminala na internetu
- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Služba za specijalne tehnike istrage, Jedinica elektronskog nadzora (Jedinica za digitalnu forenziku)
- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Jedinica za finansijske istrage, Služba za borbu protiv organizovanog kriminala
- Ministarstvo unutrašnjih poslova - Sektor za suzbijanje pranja novca, Služba za borbu protiv organizovanog kriminala
- Ministarstvo finansija - Uprava za sprečavanje pranja novca (Jedinica za finansijsko obaveštavanje Srbije)
- Ministarstvo pravde - Direkcija za zaplenjenu i oduzetu imovinu
- Ministarstvo pravde - Odeljenje za e-pravosuđe
- Ministarstvo pravde - Centralna uprava za uzajamnu pravnu pomoć.

Mandat svake institucije:

- **Specijalno tužilaštvo za visokotehnoški kriminal** je formirano na osnovu Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u borbi protiv visokotehnoškog kriminala.

Tužilaštvo preuzima vodeću ulogu u istraživanjima u oblasti sajber kriminala iznad određenog finansijskog praga i upućuje relevantne organe za sprovođenje zakona u zadatke koje je potrebno da izvrše. U vezi sa istraživanjem sajber kriminala, Srbija ima dve uspostavljene kontakt tačke za Mrežu 24/7; jedna je tužilac u Javnom tužilaštvu, a druga je policajac sa sedištem u Ministarstvu unutrašnjih poslova. Tužioci se oslanjaju na blisku saradnju sa službenicima iz svih relevantnih institucija koje ulaze u okvir ovog dokumenta u pogledu ekspeditivnog obavljanja zadataka kako bi se istrage završile na što je efikasniji mogući način. Ovo obezbeđuje povećan nivo saradnje sa službenicima za sprovođenje zakona.

- **Ministarstvo unutrašnjih poslova - Odeljenje za borbu protiv kriminala na internetu** vodi istrage o sajber kriminalu i obezbeđuje stručnost u pružanju podrške drugim službama u policiji i tužilaštvu u pitanjima u kojima tehnologija predstavlja značajan faktor za krivične ili srodne dokaze. Odeljenje za borbu protiv sajber kriminala tesno saraduje sa Jedinicom za finansijske istrage i ima koristi od saradnje sa službom javnog tužilaštva koja održava redovne sednice u cilju raspravljanja o aktuelnim pitanjima – i daje savete o najboljim dokazima.
- **Ministarstvo unutrašnjih poslova - Jedinica za finansijske istrage** vrši finansijsku istragu. Specijalizovani istražioci mogu pružiti pomoć i podršku i drugim jedinicama, kao što je jedinica za sajber kriminal, i obrnuto.
- **Ministarstvo finansija - Uprava za sprečavanje pranja novca** izvodi svoja ovlašćenja iz Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Glavna uloga Uprave za sprečavanje pranja novca je prijem i analiza izveštaja o sumnjivim transakcijama i drugim informacijama koje su relevantne za pranje novca, povezanih predikatnih prekršaja i finansiranja terorizma, kao i dostavljanje rezultata sopstvene analize nadležnim državnim organima za sprovođenje zakona. Uprava za sprečavanje pranja novca može izdati pismeni nalog bankama i drugim obavezanim subjektima za privremeno obustavljanje transakcije ako proceni da postoje osnovani razlozi za sumnju na pranje novca ili finansiranje terorizma u vezi sa transakcijom ili licem koje obavlja transakciju. Privremeno obustavljanje može se izdati na period od 72 sata sa mogućim produžavanjem na dodatnih 48 sati, za pokrivanje perioda vikenda. Osim toga, pod istim uslovima (npr. postojanje razumnog osnova za sumnju na pranje novca/finansiranje terorizma), Uprava za sprečavanje pranja novca takođe može izdati pismeni nalog obavezanim subjektima da prate sve transakcije i poslovanje osumnjičenih koje se obavljaju u predmetnom obavezanom subjektu.

U slučajevima koji uključuju pranje novca ili finansiranje terorizma, Uprava za sprečavanje pranja novca će deliti obaveštajne podatke sa Sektorom za suzbijanje pranja novca u okviru Službe za borbu protiv organizovanog kriminala i Jedinice za finansijske istrage.

Uprava za sprečavanje pranja novca je članica Grupe EGMONT, međunarodne mreže od 152 Jedinice za finansijske istrage koja omogućava razmenu stručnog znanja i finansijskih obaveštajnih podataka u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma među svojim članicama.

- **Ministarstvo pravde - Direkcija za zaplenjenu i oduzetu imovinu** je Kancelarija za upravljanje imovinom (za razliku od Kancelarije za povraćaj imovine). Ova Direkcija je odgovorna za upravljanje i čuvanje zaplenjene i oduzete imovine po propisanom postupku sa dužnom pažnjom, odnosno sa dužnom i razumnom profesionalnom zaštitom, u zavisnosti od

prirode imovine, sve do ukidanja odluke o privremenom oduzimanju imovine, odnosno do pravosnažne presude o trajnom oduzimanju imovine.¹

- **Ministarstvo pravde - Odeljenje za e-pravosuđe** je odgovorno za infrastrukturu vezanu za informacione tehnologije koja podržava rad tužilaca i sudova. Posebno sa aspekta međuresorne saradnje, odeljenje za e-pravosuđe ima važnu ulogu u olakšavanju razvoja infrastrukture koja će omogućiti komunikaciju između različitih subjekata (a posebno tužilaštava i sudova).
- **Ministarstvo pravde – Centralna uprava za uzajamnu pravnu pomoć** je organ koji je određen za uzajamnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima. Ona komunicira direktno sa drugim stranama i vrši svoju ulogu u pogledu konvencija Saveta Evrope, uključujući Budimpeštansku, Strazburšku i Varšavsku konvenciju i konvencije UN, i angažuje se u međunarodnoj saradnji zasnovanoj na načelu reciprociteta. Njene primarne odgovornosti uključuju prijem, prevođenje i prenos zahteva za uzajamnu pravnu pomoć.

¹ Član 37 Zakona o zapleni i oduzimanju prihoda od kriminala ("Službeni glasnik RS" br. 97/08).

2. Mere

2.1 Domaće mere

Svaka zemlja ima zakonodavstvo u okviru kojeg vrši krivično gonjenje učinilaca, i putem kojega su nadležni organi ovlašćeni da provode istragu o kriminalu (i kriminalcima).

Praksa može ukazati na potrebu za detaljnijim aranžmanima u pogledu saradnje između institucija u primeni određenih mera (na primer posebna sredstva za istragu, redosled zamrzavanja imovine, očuvanje po ubrzanom postupku itd.). Mogla bi se razmotriti i posebna odredba Protokola/Memoranduma o razumevanju.

Sledeća domaća pitanja će zahtevati zakon i propisani postupak. Shodno tome, potrebno ih je razmotriti u istragama koje se odnose na sajber kriminal i srodnu istragu o prihodima od takvih krivičnih dela. U tom pogledu, potrebno je obaviti sledeće na način koji je predviđen domaćim zakonodavstvom:

- Izdavanje garancija
- Hapšenja
- Ubrzano čuvanje uskladištenih računarskih podataka
- Ubrzano čuvanje i delimično obelodanjivanje podataka o saobraćaju
- Nalozi za proizvodnju
- Pretraga i zaplena
- Prikupljanje podataka o saobraćaju u realnom vremenu
- Presretanje podataka o sadržaju
- Zahtevanje prijavljivanja sumnjivih transakcija
- Zahtevanje identifikacije/obelodanjivanja tragova transakcija
- Zahtevanje održavanja ili otkrivanja informacija o transakciji
- Zabrana otkrivanja tekućih pretraga ili istraga o pranju novca
- Privremeno zaustavljanje ili zadržavanje transakcija koje su prijavljene kao sumnjive transakcije
- Pripajanje/oduzimanje bankovnih računa i druge imovine (virtualne valute itd.)
- Mere za privremeno zamrzavanje imovine, mere za oduzimanje imovinske koristi stečene na osnovu kriminala
- Istražna sredstva (pristup podacima o bankovnom računu, korišćenje *SIMS*)

2.2 Međunarodne mere

Kada države sarađuju sa međunarodnim partnerima, postoji opšte očekivanje da će one imati dovoljno uspostavljenih mera da podrže sporazume sklopljene na osnovu Budimpeštanske i Varšavske konvencije.

Ove konvencije zahtevaju od strana potpisnica da usvoje nacionalno zakonodavstvo kojim se predviđaju posebne istražne i privremene mere. Zahtevi za uzajamnu pravnu pomoć mogu se tada dostaviti u skladu s konvencijama u vezi sa sledećim merama:

- Ubrzano čuvanje uskladištenih računarskih podataka (član 29 Budimpeštanske konvencije);
- Brzo otkrivanje očuvanih podataka o saobraćaju (član 30 Budimpeštanske konvencije)
- Uzajamna pomoć u pogledu pristupa uskladištenim računarskim podacima (član 31 Budimpeštanske konvencije)

- Uzajamna pomoć u vezi sa prikupljanjem podataka o saobraćaju u realnom vremenu (član 33 Budimpeštanske konvencije)
- Uzajamna pomoć u vezi sa presretanjem podataka o sadržaju (član 34 Budimpeštanske konvencije)
- Zahtevi za informacijama o računima banaka (član 17 Varšavske konvencije)
- Zahtevi za informacijama o bankarskim transakcijama (član 18 Varšavske konvencije)
- Zahtevi za praćenje bankarskih transakcija (član 19 Varšavske konvencije)
- Oduzimanje sredstava upotrebljenih za izvršenje krivičnog dela ili prihoda/imovine odgovarajuće vrednosti (članovi 23 - 26 Varšavske konvencije):
 - Izvršenje zahteva za oduzimanje imovine
 - Obrada oduzete imovine
 - Uslovi za naloge za oduzimanje imovine

Prethodno navedeni zahtevi se upućuju na način koji je predviđen konvencijama, i to članom 25 Budimpeštanske konvencije kada postoji postojeća pravna osnova za saradnju ili članom 27 (ako ga prihvata država potpisnica) kada ne postoji takva pravna osnova i članovima 33 i 34 Varšavske konvencije, u skladu sa odredbama o poverljivosti i odredbama o ograničenju, gde je to primenjivo, a u odsustvu postojećeg relevantnog sporazuma (član 28 Budimpeštanske konvencije i član 43 Varšavske konvencije).

Dalje odredbe koje su relevantne za međunarodnu saradnju uključuju:

- Odredbe o spontanom dostavljanju informacija (član 26 Budimpeštanske konvencije, član 20 Varšavske konvencije),
- Prekogranični pristup uskladištenim računarskim podacima koji su predmet odobrenja/kada su podaci javno dostupni (član 32 Budimpeštanske konvencije). Ovo je ekstrateritorijalna mera koja je na raspolaganju istražiocima koji se bave istragom krivičnog dela u njihovoj teritorijalnoj nadležnosti i stručnosti koje se primenjuju u određenim, ograničenim okolnostima,
- Uspostavljanje kontakt tačke za Mrežu 24/7 (član 35 Budimpeštanske konvencije),
- Razmena informacija između Jedinica za finansijsku istragu, na spontanosti osnovi ili na zahtev (član 26 Varšavske konvencije),
- Saradnja između Jedinica za finansijsku istragu u vezi sa odlaganjem sumnjivih transakcija (član 47 Varšavske konvencije).

3. Saradnja u toku krivičnih istraga

Uspostavljanje višeagencijske grupe, zajedničkog tima za istragu u prekograničnim slučajevima ili razmena resursa zahteva planiranje, razmenu informacija, saglasnost i saradnju. U nastavku su navedeni neki od razloga koje će tužioci, viši policijski službenici i rukovodioci Agencije morati da razmotre u cilju pružanja podrške saradnji između agencija u toku krivičnih istraga.

3.1 Radnje pre istrage

- Obaveštenje u fazi koja prethodi istrazi.
 - Kada dve ili više strana zatraže saradnju, potrebno je što je pre moguće razgovarati o ranim indikacijama u pogledu vrste podrške, dužine vremena i potrebnih resursa.
 - Predviđanje i rano obaveštavanje o verovatnoći u pogledu potrebe za saradnjom između agencija omogućuje rukovodiocima i drugim licima da planiraju svoj odgovor na planiran i metodičan način.
 - Sredstva na osnovu kojih obaveštenja i zahtevi za radnje koje prethode istrazi treba da ostanu poverljivi moraju biti jasno identifikovani.
 - Tužioci i viši istražioci mogu da razmotre zahteve za osnivanje višeagencijske grupe ili zajedničkog tima za istragu i da izrade potrebne planove. Dalje informacije su opisane u nastavku ovog dokumenta.

3.2 Početak istrage

- Kako se obaveštava?
- U kojoj fazi je potrebno dostaviti obaveštenje?
- Šta obaveštenje treba da obuhvati?
 - Nazive strana
 - Sud, ako postoji, na kojem se postupak vodi ili na kojem treba da se pokrene
 - Prirodu aktivnosti/postupka
 - Navodne činjenice koje se služe kao osnova za aktivnost/postupak
 - Predviđeni datum pokretanja aktivnosti/postupka
- Postoji li uslov da strane obavezno postupaju sa obaveštenjima o početku istrage kao sa poverljivim informacijama, ako je to potrebno?
- Saradnja u vezi sa određenim merama (videti u nastavku pod naslovom: Mere).

3.3 Saradnja u pogledu razmene informacija

Videti u nastavku pod naslovom: Razmena obaveštajnih podataka, informacija i dokaza.

4 Razmena obaveštajnih podataka, informacija i dokaza

Organi za sprovođenje zakona, obaveštajne organizacije i vlade prepoznaju potrebu za saradnjom, deljenjem i razmenom informacija. Efikasna razmena obaveštajnih podataka, informacija i dokaza zahteva i podrazumeva proces, poverenje i sigurnost.

Uzimajući u obzir sledeće zahteve, tužilaštva i agencije za sprovođenje zakona će osigurati sistem koji uravnotežuje zakonske zahteve i pitanja privatnosti, ali i tačno identifikovati način na koji se informacije, obaveštajni podaci i dokazni materijali mogu koristiti u odgovarajućim procesima.

- Preduslovi za razmenu obaveštajnih podataka, informacija i dokaza
- Postupak za traženje obaveštajnih podataka, informacija i dokaza:
 - Na koji način će svaka strana dostaviti, zaprimiti i obraditi zahteve za informacije?
 - Kojim licima u okviru svake agencije se šalju zahtevi?
- Poverljivost zahteva
- Ograničenja u pogledu poverljivosti zahteva
- Kazne za kršenje poverljivosti zahteva
- Spontane informacije
- Krajnji rok za obradu zahteva:
 - Izuzeci
 - Hitni zahtevi
 - Bez izuzetka za vreme praznika/vikenda/radnog vremena
- Zaštita podataka
- Poverljivost informacija - nivo klasifikacije
 - Zahtev da se stranama ne dostavlja nikakvo obaveštenje (npr. nedostavljanje obaveštenja vlasniku bankovnog računa o zamrzavanju bankovnih računa)
 - Mere bezbednosti koje je potrebno sprovesti
 - Fizičko obezbeđivanje prostorija
 - Obezbeđivanje računarskih sistema i sistema informacionih tehnologija
 - Kazne za otkrivanje informacija koje se razmenjuju
 - Izuzeci od obaveze poverljivosti:
 - Kada je otkrivanje informacija propisano zakonom
 - Kada postoji saglasnost za otkrivanje informacija
 - Adekvatne instrukcije koje su date kontakt tačkama/ostalom osoblju koje je uključeno u zahtev o obaveznoj poverljivosti
- Uslovna razmena dokaza
- Integritet informacija, obaveštajnih podataka i razmenjenih dokaza:
 - Vlasništvo
 - Procesi za održavanje integriteta/dokaznog lanca
 - Obezbeđivanje dostupnosti zvaničnika da svedoče o autentičnosti podataka na sudovima
- Sredstva putem kojih će se deliti elektronski podaci (oblak/fizički diskovi itd.).

5 Višeagencijske grupe

Stvaranje višeagencijskih grupa za krivičnu istragu može se zahtevati iz više razloga, uključujući deljenje resursa, veličinu operacije, zakonski uslov za uključenost različitih agencija, ekspeditivnost i mnoge druge potrebe.

Postoji nekoliko pitanja koja je potrebno uzeti u obzir prilikom osnivanja višeagencijske grupe, koja uključuju rukovodstvo, resurse, odgovornost i pravni okvir. Ovaj set smernica sadrži nekoliko uputa u razmatranja koja je potrebno izvršiti prilikom stvaranja takve višeagencijske grupe i koje je potrebno preispitivati u toku istrage. Nacionalno zakonodavstvo i direktive će imati prioritet u odnosu na preporuke koje su detaljnije opisane u nastavku.

5.1 Uspostavljanje višeagencijske grupe

Za osnivanje višeagencijske grupe, potrebno je razmotriti sledeće i zabeležiti za kasniju reviziju:

- Stalna ili privremena višeagencijska grupa:
 - Ako je privremena, mandat višeagencijske grupe
- Svi procesi koji su preduzeti u cilju identifikacije i mapiranja uključenih agencija
- Razvoj strukture:
 - Rukovodstvo i upravljanje višeagencijskom grupom
 - Planiranje resursa i osiguranje centra za upravljanje
 - Odredbe i rezervacije za promene u rukovodstvu ili strukturi
- Nivoi višeagencijskih grupa:
 - Postojeći oblici prakse i koordinacije
 - Virtuelne veze između agencija:
 - Udružene agencije koje se nalaze u zajednici/rade zajedno.

5.2 Kadar višeagencijske grupe

Nakon donošenja odluke o stvaranju višeagencijske grupe, nadležni rukovodioci iz agencija koje su uključene u stvaranje takve grupe treba da razmotre i usaglase resurse i finansiranje. Resurse i finansiranje treba da stalno prati centar za upravljanje. Sledećim se obezbeđuju smernice za razmatranja u tom pogledu:

- Dodela kadra od strane agencija:
 - Broj lica
 - Dužnosti kadra
 - Trajanje zadatka
 - Raspored kadra
- Poseban kadar koji je potrebno dodeliti:
 - Međuresorne pozicije saradnika (imenovanje pojedinaca u agenciji za saradnju sa/između agencija i odeljenja)
 - Pozicije za vezu (lice koje je zaposleno u jednoj agenciji, a određeno za rad sa drugom agencijom)
 - Detalji o kadru (specijalista ili profesionalno lice zaposleno za obavljanje zadataka za drugu agenciju).

5.3 Strateško odlučivanje

Efikasan rad višegencijske grupe će se oslanjati na jasnom rukovodstvu, transparentnom donošenju odluka i dobrom strateškom planiranju. Uspostavljanjem procesa za strateško odlučivanje na početku rada takve grupe, procesi saradnje bi trebalo da postanu mnogo efikasniji. Sledi nekoliko tema za razmatranje:

- Vodeće agencije
- Posebne uloge
- Izbor nadležnosti
- Izbor foruma
- Koordinisane intervencije:
 - U pogledu već postojećih informacija/obaveštajnih podataka/informacija
 - U pogledu sprovođenja hapšenja, pretresa i zaplena
 - U pogledu zamrzavanja imovine.

5.4 Saradnja u pogledu tehnologija

- Saglasnost za uspostavljanje baze podataka u realnom vremenu
- Zahtev za agencije da održavaju i ažuriraju međusobno povezane baze podataka u realnom vremenu kako bi se omogućilo sledeće:
 - Razmena informacija između agencija u realnom vremenu
 - Donošenje odluka između agencija u realnom vremenu
 - Komunikacija između agencija u realnom vremenu
 - Mere za zaštitu podataka
 - Standardi sigurnosti/šifrovanja
- Pristup informacijama u bazama podataka u fazi obavljanja radnji pred istragu i fazi istrage.

5.5 Preispitivanje i izveštavanje

Merenje ostvarenih rezultata i razvoj postupaka je stalni uslov u razvoju svakog procesa istrage. Ovim se omogućava identifikovanje najbolje prakse, blokada koje je potrebno ukloniti i rizika koje je potrebno ublažiti. Neka razmatranja na osnovu kojih se najbolje može ostvariti ovaj cilj zabeležena su u nastavku:

Zadržavanje evidencije:

- Neophodni period zadržavanja
- Način zadržavanja
- Vrsta podataka koje treba da zadrže agencije:

Odgovornost:

- Merenje ostvarenih rezultata u pogledu katkoročnih/dugoročnih ishoda
- Sredstva na osnovu kojih se prati napredak.

Sastanci/Izveštaji:

- Izrada rasporeda sastanaka
- Godišnji sastanci i vanredni sastanci
- Obaveštenje o sastancima
- Dnevni red sastanaka
- Rezultati sastanaka.

Potrebni pregledi:

- Pregled tekućih aktivnosti na sprovođenju zakona

- Pregled efektivnosti koordinacije
- Buduće aktivnosti na sprovođenju zakona
- Pregled statistike za identifikaciju problema u saradnji itd .
- Analiza rizika
- Pregled radnih akcionih planova/programa rada svake agencije.

5.6 Istraživanje

- Razmena informacija o predstojećim aktivnostima u istrazi koje su od uzajamnog značaja
- Međusobno pozivanje na relevantne sastanke sa stručnjacima i saradnju u aktivnostima istrage
- Razmena informacija o pitanjima u vezi sa sprovođenjem zakona.

5.7 Zajednička obuka

Obuka je način razmene najboljih praksi i razjašnjavanja određenih nesporazuma u različitim organizacijama. Ona predstavlja važan deo prethodnog planiranja za višeagencijske grupe. Sledeća lista predstavlja osnovni standard u pogledu aktivnosti za obuku koje je potrebno uzeti u obzir prilikom njihovog sprovođenja:

- Razmena postojećih materijala za obuku
- Izrada i ocena aktivnosti obuke/radionica/alata/metodologija za različite agencije
- Izrada zajedničkih materijala za obuku
- Postupci za održavanje zajedničke obuke
- Međusobno pozivanje na aktivnosti obuke/radionica
- Učestalost obuke
- Finansiranje zajedničkih obuka
- Odgovornost za zajedničke obuke.

Gde je prikladno, potrebno je uzeti u obzir uključivanje relevantnih subjekata iz privatnog sektora.

5.8 Neformalna saradnja

- Odobravanje neformalnih/inovativnih sredstava za saradnju
- Istraživanje svih zakonskih načina/mogućnosti za saradnju
- Nastavak poštovanja propisa o ličnim podacima, privatnosti i drugih pravila
- Razmatranje vrednosti koju sud može dodeliti neformalnoj saradnji i samim tim isključiti dokaze.

5.9 Kontakt tačke za višeagencijske grupe

- Određivanje kontakt tačaka u svakoj agenciji
- Sredstvo/Način na koji se može stupiti u kontakt sa kontakt tačkom
 - Hitna pitanja
 - Pitanja koja nisu hitna
- Kontakt tačke u kojima su za stalno raspoređeni pojedinci sa odgovarajućim sigurnosnim odobrenjem koje je dogovoreno u skladu sa odgovarajućim standardom
- Kadar određene kontakt tačke ima punu nadležnost da odgovori na slučajeve (nisu potrebna dodatna ovlašćenja).

5.10 Javnost

- Ograničenja u pogledu davanju izjava za štampu u vezi sa aktivnostima višeagencijskih grupa bez saglasnosti svih strana.

5.11 Ukidanje višeagencijskih grupa

- Da li agencija može jednostrano da ukine višeagencijske grupe?
- Pod kojim okolnostima se može ukinuti višeagencijska grupa?
- Kakav je efekat ukidanja na obaveze strana?
- Kakav je efekat ukidanja na saradnju/informacije koje su ranije razmenjene?
- Na koji način je potrebno dostaviti obaveštenje o ukidanju?

5.12 Troškovi

- Ko će snositi troškove koji nastanu u toku rada višeagencijskih grupa?

6 Saradnja između javnog i privatnog sektora

U istraživanju sajber kriminala i/ili otkrivanju prihoda od kriminala i pranja novca neophodna je sveobuhvatna i efikasna saradnja između javnog i privatnog sektora. Takva saradnja će biti zasnovana na domaćim i međunarodnim merama (koje su navedene na drugim mestima u ovom dokumentu), koje je potrebno da usvoji svaka nacija.

Efikasno funkcionisanje ovih zakona i sporazuma oslanja se na relevantne protokole i standardne operativne postupke koji su dogovoreni i koji se sprovode u javnom i privatnom sektoru.

U zahtevima za pružanje podrške za saradnju između javnog i privatnog sektora potrebno je razmotriti sledeća pitanja:

- Razvijanje sistema putem kojeg će odgovarajuća agencija dobiti podatke od lica iz privatnog sektora, od kojih ima zakonski mandat da reguliše/zatraži saradnju/informacije:
 - Dodela uloga zasnovanih na efikasnosti i zakonskim nadležnostima
 - Osigurati da zavisi od pitanja koja se razmatraju ili od konkretnog slučaja
- Mehanizmi pomoću kojih će se odvijati saradnja sa privatnim sektorom
- Uspostavljanje stalne višeagencijske grupe sa različitim telima iz privatnog sektora (npr. *CERT*, *ccTLD*, *ISP* itd.).

Uspeh saradnje između javnog i privatnog sektora često se zasniva na kratkim i relevantnim Memorandumima o razumevanju. Važno je da se ovi dokumenti redovno pregledaju i ažuriraju po potrebi. Iako protokoli o javno-privatnoj saradnji predstavljaju zasebno pitanje², priznaje se da se postojeći nivoi javno-privatne saradnje mogu poboljšati u pogledu istraga o sajber kriminalu, i deljenju informacija sa interneta i finansijskog obaveštavanja.

Radionice, sastanci i konferencije predstavljaju dobar način za postizanje poboljšanja u ovim oblastima. Na ovakvim zajedničkim sastancima mogu se identifikovati blokade, rešenja i metode za ublažavanje uzajamnih zabrinutosti u vezi sa zakonitošću, proporcionalnošću i potrebama.

Svaka inicijativa za međuresornu saradnju treba da uzme u obzir saradnju sa javnim i privatnim sektorom, zabeleži i koordiniše napore, takođe u cilju sprečavanja pojave kontradiktornih zahteva, poruka i politike, i identifikuje uspešne strategije i metode saradnje.

² Videti Smernice Saveta Evrope za saradnju službenika za sprovođenje zakona i pružalaca internetskih usluga na suzbijanju sajber kriminala, 2008:
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802fa3ba>
Dostupno na srpskom jeziku na adresi: <https://rm.coe.int/16802fe14f>

7 Međunarodna saradnja

Obaveza saradnje (bilo putem razmene informacija ili međusobne pravne pomoći) potiče iz međunarodnih ugovora, uključujući Konvenciju Saveta Evrope o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima i protokolima, Budimpeštansku konvenciju o sajber kriminalu (ETS br.185), Strazburšku konvenciju o pranju novca, pretraživanju, zapleni i oduzimanju prihoda od kriminala (ETS br.141) i Varšavsku konvenciju o pranju novca, pretraživanju, zapleni i oduzimanju prihoda od kriminala i Konvenciju o finansiranju terorizma (CETS br.198). Međutim, neke od praktičnih izazova koji proističu iz takve saradnje rešavaju odbori ili drugi mehanizmi za praćenje koji su uspostavljeni za tu svrhu (videti odbore Saveta Evrope koji su navedeni u nastavku). Gde je to prikladno, takođe je potrebno uzeti u obzir i relevantne bilateralne ili regionalne okvire za saradnju, kao potencijalnu osnovu za saradnju.

Iako odgovornost za uzajamnu pravnu pomoć obično leži na pravosuđu i centralnom organu uprave (Ministarstvo pravde), takođe je važno da se bude upoznato sa drugim kanalima saradnje (i njihovim ograničenjima) na nivou policije i tužilaca. U svim slučajevima, ali naročito u složenim slučajevima, najefikasniji metod za prikupljanje informacija treba da identifikuju oni koji su bili uključeni na početku, s ciljem izbegavanja istovremene upotrebe više od jednog kanala u iste svrhe, jer to može dovesti do dupljanja zahteva.

7.1 Zajednički timovi za istragu

Primenljiva međunarodna pravna osnova za zajedničke timove za istragu nalazi se u članu 20 Drugog protokola iz 2001. godine uz Konvenciju Saveta Evrope o uzajamnoj pomoći u krivičnim stvarima. Član 27 Konvencije o policijskoj saradnji za jugoistočnu Evropu iz 2006. godine pruža dodatnu pravnu osnovu, a konvencije Ujedinjenih nacija o organizovanom kriminalu (Konvencija iz Palerma) i korupciji (UNCAC) takođe predstavljaju osnovu za uspostavljanje zajedničkih timova i zajedničkih tela za istrage. U svim slučajevima potrebno je da odgovarajuća pravna osnova bude što pre identifikovana. Ako bude zatraženo od neke države članice Saveta Evrope da bude deo zajedničkog tima za istragu, određene korisne informacije o praksi EU u pogledu zajedničkih timova za istrage mogu se naći na internet stranicama Europol³ i EUROJUST⁴.

U EU, zajednički tim za istragu se uspostavlja na određeni period i za određenu svrhu, a zasniva se na sporazumu između dva ili više nadležnih organa u državama članicama. Nadležni organi iz zemalja izvan EU mogu učestvovati u zajedničkom timu za istragu u zavisnosti od saglasnosti svih drugih strana učesnica i postojanja odgovarajuće međunarodne pravne osnove.

Uošteno, svaki zajednički tim za istragu se uspostavlja da bi se istražio određeni slučaj. Kada se istraga zaključi, zajednički tim za istragu se rasformira: stoga, ne postoje stalni ili kontinuirani zajednički timovi za istragu. Uslovi u skladu sa kojim funkcioniše zajednički tim za istragu varira od slučaja do slučaja, međutim, uslovi se obično zasnivaju na modelu sporazuma koji se nalazi u dodatku Rezolucije Saveta od 26. februara 2010. godine o Modelu sporazuma o uspostavljanju zajedničkog tima za istragu (ZTI) (2010/C 70/01), koji podstiče nadležne organe u državama članicama "da se dogovore o modalitetima zajedničkog tima za istragu".

³ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/services-support/joint-investigation-teams>

⁴ <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/joint-investigation-teams/Pages/jits-framework.aspx>

Kako je većina država članica EU potpisala i ratifikovala i Budimpeštansku i Varšavsku konvenciju, očekuje se da će se članovi zajedničkog tima za istragu moći pridržavati odredaba ovih ugovora. U Zakonu o međunarodnoj saradnji u krivičnim stvarima zajednički tim za istragu se pominje u članu 96.

Uspostavljanje zajedničkih timova za istragu

Prilikom formiranja zajedničkih timova za istragu potrebno je razmotriti sledeće:

- Obaveštenje o osnivanju
- Struktura/rukovodstvo
- Standardni operativni protokoli
 - Standardni operativni postupci sa finansijskim institucijama kako bi se obezbedilo, kada je to neophodno, da protok nelegalnih transfera novca može biti odložen sve dok se neophodne obaveštajne informacije i/ili drugi pravni instrumenti ne budu mogli iskoristiti.
 - Dogovor da će svaka od relevantnih institucija stupiti u kontakt sa imenovanim predstavnikom u relevantnim partnerskim institucijama kako bi se ubrzali zahtevi
- Sprovođenje istraga
 - Održavanje čuvanja dokaznih predmeta iz dokaznog lanca.
 - Odgovarajuće započinjanje istrage
 - Trenutna lista kontakata policijskih službi koje su dežurne
 - Zadržavanje aktuelnih lista kontakata finansijskih institucija od strane relevantnih institucija
- Neophodno finansiranje (mada neka sredstva može obezbediti i Europol)
- Resursi i kadar
 - Odgovarajuće rukovodstvo
 - Odgovarajući resursi, uključujući nivoe veština i znanja
 - Odgovarajuća raspodela uloga i odgovornosti
- Zajednički sporazum o tome u kojoj fazi ukinuti zajednički tim za istragu
- Saradnja nakon ukidanja zajedničkog tima za istragu.

7.2 Standardi za međunarodnu saradnju

Kada se započinje sa međunarodnom saradnjom potrebno je uzeti u obzir relevantne odredbe Varšavske konvencije (koje se primenjuju na finansijske istrage, uzajamnu pravnu pomoć i saradnju Jedinica za finansijske istrage), Budimpeštanske konvencije (koja se primenjuje na istraživanja u oblasti sajber kriminala i sticanje elektronskih dokaza) i 40 Preporuka Operativne radne grupe za finansije (eng. *FATF*) (koje se primenjuju na prevenciju, otkrivanje, istragu i krivično gonjenje zbog pranja novca, povezanih predikatnih prekršaja i finansiranja terorizma). Najznačajnije odredbe ovih instrumenata su navedene u nastavku.

Pravni instrumenti EU

Pravni instrumenti EU važe u okviru Evropske unije. Možda će biti korisno da se razumeju standardi, metode i praksa najrelevantnijih instrumenata koji se odnose na otkrivanje prihoda od kriminala i sajber kriminala u oblastima međusobne pravne pomoći, u toku saradnje sa određenom državom članicom EU.

- Direktiva 2014/42/EU o zamrzavanju i oduzimanju sredstava upotrebljenih za izvršenje krivičnog dela i prihoda od kriminala u Evropskoj uniji;

- Okvirna Odluka 2001/500/JHA o pranju novca, identifikaciji, praćenju, zamrzavanju, zapleni i oduzimanju sredstava upotrebljenih za izvršenje krivičnog dela i prihoda od kriminala;
- Okvirna odluka 2005/212/JHA o oduzimanju prihoda, sredstava upotrebljenih za izvršenje krivičnog dela i imovine povezanih sa kriminalom;
- Načelo uzajamnog priznavanja, za razliku od međusobne pomoći, uvedeno je u okviru EU:
 - Okvirna odluka 2003/577/JHA za izvršenje naloga o zamrzavanju
 - Okvirna odluka 2006/783/JHA za naloge za konfiskaciju
 - Odlukom Saveta 2007/845/JHA uvedena je obaveza uspostavljanja Kancelarije/-a za povraćaj sredstava (eng. ARO)
 - Direktiva 2013/40/EU o napadima na informacioni sistem
 - Direktiva 2014/41/EU o evropskom nalogu za istrage u krivičnim stvarima.

Opšta načela i mere za međunarodnu saradnju

- Varšavska konvencija, član 15
 - Strane potpisnice moraju da međusobno sarađuju u svrhu istraga i postupaka u cilju oduzimanja sredstava upotrebljenih za izvršenje krivičnog dela i prihoda.
 - Strane potpisnice se moraju pridržavati zahteva za oduzimanje određenih predmeta ili zahteva za plaćanje novčanog iznosa koji odgovara vrednosti prihoda i zahteva za pomoć u istrazi i privremene mere s ciljem bilo kog oblika zaplene.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 23 i 25
 - Strane potpisnice moraju pružiti uzajamnu pomoć u svrhu istraga ili postupaka koji se odnose na krivična dela koja se odnose na računarske sisteme i podatke, ili za prikupljanje dokaza o krivičnom delu u elektronskoj formi.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 37
 - Države bi trebalo da brzo, konstruktivno i efikasno pruže najopsežniju moguću međusobnu pravnu pomoć u vezi sa pranjem novca, pratećim predikatnim krivičnim delima i istragama u vezi sa finansiranjem terorizma, krivičnom gonjenju i srodnim postupcima.

Komunikacija i prenos zahteva

Od strana potpisnica i Varšavske i Budimpeštanske konvencije zahteva se da odrede centralne organe koji direktno komuniciraju jedni s drugima (Varšavska konvencija - članovi 33 i 34; Budimpeštanska konvencija - član 25 primenjuje se tamo gde već postoji osnova za saradnju, a član 27 može se primeniti, ako ga strana prihvati, tamo gde ne postoji takav aranžman ili centralni organ). Međutim,

- Varšavska konvencija, član 34 predviđa da se hitni zahtevi mogu direktno preneti između pravosudnih organa, uključujući tužioce, uz jedan primerak koji se šalje putem centralnih organa ili preko INTERPOLA.
- Varšavska konvencija, član 34 (5) propisuje da se neprinudni zahtevi (tj. kada izvršenje zahteva ne zahteva primenu mere prinude) mogu direktno prenositi između nadležnih organa.
- Varšavska konvencija, član 34 (6) predviđa mogućnost direktne razmene nacrtu zahteva kako bi se olakšala saradnja pre nego što se podnese zvanični zahtev.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 29-31 predviđaju da se zahtevi rešavaju na brz i ekspeditivan način.
- Prenos preko INTERPOLA je dostupan svim stranama potpisnicama Konvencije Saveta Evrope o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima.

- Budimpeštanska konvencija, član 27(9) sadrži sličnu odredbu (koja je primenljiva ako je strana prihvati i ako nije pokrivena nekim već postojećim aranžmanom).

Privremene mere

- Varšavska konvencija, članovi 21-22
 - Strane potpisnice moraju da preduzmu privremene mere, kao što je zamrzavanje ili zaplena, kako bi se sprečilo svako trgovanje, prenos ili odlaganje imovine koja je predmet oduzimanja i moraju spontano pružiti sve informacije koje su relevantne za izvršenje takve privremene mere.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 29-30 predviđaju sledeće mere:
 - Ubrzano čuvanje uskladištenih računarskih podataka;
 - Ubrzano obelodanjivanje sačuvanih podataka o saobraćaju.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 38⁵
 - Države bi trebalo da imaju ovlašćenja da preduzmu ekspeditivne akcije kao odgovor na zahteve drugih zemalja da identifikuju, zamrznu, zaplene i oduzmu imovinu koja se pere, prihode od pranja novca, predikatnih prestupa i finansiranja terorizma, sredstva koja su upotrebljena za izvršenje krivičnog dela ili imovinu odgovarajuće vrednosti.

Pomoć u istrazi

- Varšavska konvencija, članovi 16-19
 - Strane potpisnice će pomoći jedna drugoj u identifikaciji i otkrivanju sredstava koja su upotrebljena za izvršenje krivičnog dela, prihoda i druge imovine koja podleže oduzimanju, što uključuje obezbeđivanje dokaza o postojanju, lokaciji ili kretanju, prirodi, pravnom statusu ili vrednosti pomenute imovine.
 - Takva pomoć obuhvata i zahteve za informacijama o bankarskim računima, bankarskim transakcijama i praćenju bankarskih transakcija.
- Budimpeštanska konvencija, članovi 31-34 - Međusobna pomoć u vezi sa istražnim ovlašćenjima:
 - Pristupanje/zaplenu ili slično obezbeđivanje/otkrivanje uskladištenih računarskih podataka,
 - Prekogranični pristup sačuvanim računarskim podacima uz saglasnost, ili tamo gde su javno dostupni,
 - Uzajamna pomoć u vezi sa prikupljanjem podataka o saobraćaju u realnom vremenu,
 - Uzajamna pomoć u vezi s presretanjem podataka o sadržaju koji podležu domaćem pravu.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 37
 - Države bi trebalo da obezbede da sva ovlašćenja i istražne tehnike budu dostupne njihovim nadležnim organima, uključujući i one koji se odnose na proizvodnju, pretraživanje i oduzimanje informacija, dokumenata ili dokaza (uključujući i finansijsku evidenciju) od finansijskih institucija ili drugih lica, kao i da uzimanje izjava od svedoka takođe bude dostupno za upotrebu u odgovoru na zahteve za uzajamnu pravnu pomoć.

Oduzimanje

- Varšavska konvencija, članovi 23-25

⁵ Videti takođe tumačenje uz Preporuku br. 38 Operativne radne grupe za finansije.

- Od strana potpisnica se traži ili da izvrše nalog za oduzimanje, ili da podnesu zahtev svojim nadležnim organima za dobijanje naloga za oduzimanje, te da ga zatim izvrše.
 - Ovo uključuje zahtev za plaćanje iznosa novca koji odgovara vrednosti prihoda, ili oduzimanje određene stavke iz imovine.
 - Član 23/5 predviđa izvršenje sudskog zahteva za mere koje su ekvivalentne oduzimanju koje dovode do lišavanja imovine, a koje nisu krivične sankcije (konfiskacija zasnovana na neosuđivanju).
 - Član 25 određuje pravila deljenja imovine: imovinom pre svega raspolaže izvršna strana, osim ako se ne zatraži da se prioriteto razmotri njeno vraćanje strani koja je podnela zahtev, kako bi ona mogla da izvrši nadoknadu žrtvama ili da vrati imovinu njenim legitimnim vlasnicima.
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 38 (videti iznad).

Saradnja između Jedinica za finansijsku istragu

- Varšavska konvencija, Poglavlje V, članovi 46 i 47
 - Jedinice za finansijsku istragu moraju da razmenjuju, spontano ili na zahtev, i u skladu s ovom Konvencijom, ili u skladu sa postojećim ili budućim memorandumima o razumevanju koji su u skladu s ovom Konvencijom, svaku dostupnu informaciju koja može biti relevantna za obradu ili analizu informacija ili, ako je to potrebno, za istragu koju vodi Jedinica za finansijsku istragu u vezi sa finansijskim transakcijama koje su povezane sa pranjem novca i uključenim fizičkim ili pravnim licima.
 - Države treba da usvoje mere kojima bi se omogućila hitna akcija koju inicira Jedinica za finansijsku istragu, na zahtev inostrane Jedinice za finansijsku istragu, za suspendovanje ili zadržavanje saglasnosti sa transakcijom koja se nastavlja (odlaganje sumnjivih transakcija).
- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 40
 - Jedinice za finansijsku istragu treba da razmenjuju informacije sa inostranim Jedinicama za finansijsku istragu bez obzira na njihov status. U tom smislu, Jedinice za finansijsku istragu treba da imaju adekvatnu pravnu osnovu za pružanje saradnje u vezi sa pranjem novca, povezanim predikatnim prekršajima i finansiranjem terorizma.
 - Jedinice za finansijsku istragu bi trebalo da imaju ovlašćenja za razmenu: a) svih informacija koje mogu dobiti od izveštajnih subjekata, kao i finansijskih informacija, administrativnih informacija i informacija o sprovođenju zakona kojima imaju pristup; i b) svih drugih informacija za čije pribavljanje ili za pristup kojima imaju ovlašćenje na domaćem nivou, u skladu sa načelom reciprociteta.

Mreža 24/7

- Budimpeštanska konvencija, član 35
 - Svaka strana potpisnica mora da odredi kontakt tačku koja će biti dostupna 24 sata svih 7 dana u nedelji (24/7), kako bi se osiguralo pružanje neposredne pomoći u svrhu istraga ili postupaka koji se odnose na krivična dela koja su povezana sa računarskim sistemima i podacima, ili za prikupljanje dokaza o krivičnom delu u elektronskoj formi.
 - Takva pomoć mora da obuhvati olakšavanje ili, ako to dopuštaju domaći zakon i praksa, direktno izvršavanje sledećih mera:
 - pružanje tehničkih saveta,
 - čuvanje podataka u skladu sa članovima 29 i 30,
 - prikupljanje dokaza, pružanje pravnih informacija,

- lociranje osumnjičenih.

Drugi načini saradnje

Uspostavljanje zajedničkih timova za istragu u skladu sa instrumentima Saveta Evrope i EU je objašnjeno u prethodnom delu teksta.

Multidisciplinarne grupe specijalizovane za istraživanja finansija i imovine:

- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 30
 - Države bi trebalo da koriste, kada je to potrebno, stalne ili privremene multidisciplinarne grupe koje su specijalizovane za istragu finansijskih i imovinskih sredstava i da obezbede da se sprovede saradnja sa odgovarajućim nadležnim organima u drugim državama, kada je to potrebno.

Spontane informacije

- Varšavska konvencija, član 20 i Budimpeštanska konvencija, član 26
 - Strane potpisnice mogu, u okvirima sopstvenog domaćeg zakona i bez prethodnog zahteva, proslediti drugoj strani informacije koje su dobijene u okviru sopstvenih istraga kada smatraju da otkrivanje takvih informacija može pomoći strani koja ih prima u pokretanju ili sprovođenju istraga ili postupaka u vezi sa krivičnim delima utvrđenim u skladu sa ovom Konvencijom, ili može dovesti do toga da ta strana dostavi zahtev za saradnju u okviru ovog poglavlja.

Razmena informacija između drugih strana koje nisu korisnice

- Operativna radna grupa za finansije, Preporuka 40 i odgovarajuće tumačenje
 - Države treba da dozvole svojim nadležnim organima da razmenjuju podatke indirektno sa drugim stranama koje nisu korisnice. Indirektna razmena informacija se odnosi na zatražene informacije koje se prosleđuju od nadležnog organa preko jednog ili više domaćih ili stranih organa pre nego što ih zaprimi organ koji ih zahteva. Takva razmena informacija i njihova upotreba može biti uslovljena ovlašćenjem jednog ili više nadležnih organa države od koje su zatražene.
 - Države se takođe podstiču da omoguće brzu i konstruktivnu razmenu informacija direktno sa stranama koje nisu korisnice.

7.3 Procena primene međunarodnih instrumenata

a. Otkrivanje prihoda od kriminalnih radnji

Odbor stručnjaka Saveta Evrope za operativnost evropskih konvencija o saradnji u krivičnim stvarima (PC-OC)

Odbor stručnjaka Saveta Evrope za operativnost evropskih konvencija o saradnji u krivičnim stvarima (PC-OC) usmerio je svoju pažnju na oblast otkrivanja prihoda od krivičnih dela u 2014. godini. Odgovori na upitnike PC-OC⁶ pokazali su, između ostalog, da postoje razlike u primeni odredaba Strazburških i Varšavskih konvencija, koje su relevantne za međunarodnu saradnju.

⁶Upitnik o upotrebi i efikasnosti instrumenata Saveta Evrope u pogledu međunarodne saradnje u oblasti zaplene i oduzimanja prihoda od kriminala, uključujući upravljanje oduzetim dobrima i deljenje imovine. PC-OC Mod (2015)

MONEYVAL⁷

Odbor stručnjaka za ocenu mera za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma – *MONEYVAL* je nadzorno telo Saveta Evrope koje ocenjuje poštovanje glavnih međunarodnih standarda za borbu protiv pranja novca i finansiranje terorizma i efikasnosti njihove primene, a koje takođe izdaje preporuke nacionalnim organima u pogledu neophodnih poboljšanja u njihovim sistemima.

U međusobnim evaluacijama u okviru *MONEYVAL* procenjuje se usaglašenost država sa 40 Preporuka Operativne radne grupe za finansije⁸ i prate prakse i postupci koje koristi Operativna radna grupa za finansije. Preporuke Operativne radne grupe za finansije su međunarodni standardi za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i protiv finansiranja širenja oružja za masovno uništenje.

U pogledu međuresorne saradnje, od posebnog su značaja sledeći standardi Operativne radne grupe za finansije: o nacionalnoj saradnji i koordinaciji (Preporuka 2), o Jedinici za finansijsku istragu (Preporuka 29), o odgovornostima organa za sprovođenje zakona i istražnih organa (Preporuka 30) o njihovim ovlašćenjima (Preporuka 31) i o statistici (Preporuka 33).

Preporuke o međunarodnoj saradnji, između ostalog, naglašavaju potrebu za ratifikacijom i primenom međunarodnih instrumenata, uključujući Budimpeštansku i Varšavsku konvenciju (Preporuka 36), uspostavljanjem uslova za uzajamnu pravnu pomoć (Preporuka 37), zamrzavanjem i oduzimanjem imovine (Preporuka 38), ekstradicijom (Preporuka 39) i drugim oblicima međunarodne saradnje (Preporuka 40).

COP⁹

COP je mehanizam za praćenje Saveta Evrope koji je odgovoran za obezbeđivanje primene odredaba Varšavske konvencije. *COP* je objavio svoj prvi Izveštaj o radu, koji pokriva period od 2009. do 2014. godine, u aprilu 2016. godine.¹⁰ Srbija je strana potpisnica Varšavske konvencije od 1. avgusta 2009. godine i redovno prisustvuje sastancima *COP*, ali je ovo telo još uvek nije ocenilo.¹¹

b. Sajber kriminal

Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*) prati primenu Budimpeštanske konvencije i razvija nove standarde i uputstva. Korisno je konsultovati neke nedavne radove ovog Komiteta *T-CY*, koji se odnose i na međusobnu pravnu pomoć (i njenu efikasnost):

- Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*), Zahtevi za hitne slučajeve: preliminarna zapažanja o odgovorima¹².

06Rev4, od 19.05.2016. godine.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680666607>

⁷MONEYVAL je usvojio peti izveštaj o međusobnoj oceni Srbije u aprilu 2016. godine. Videti na adresi:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Serbia_en.asp

⁸ http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf

⁹ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/default_en.asp?expandable=0

¹⁰ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/Reports/FirstActivityReport_CETS198.pdf

¹¹ Usvojeni izveštaji mogu se naći na adresi:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/cop198/Reports/CountryReports_en.asp

¹² Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu, T-CY (2016)13, od 25.07.2016. godine: Zahtevi u hitnim slučajevima za trenutno otkrivanje podataka koji se čuvaju u drugoj nadležnosti putem kanala međusobne pravne pomoći ili putem direktnih zahteva za pružaoce usluga: Zbirka odgovora: <https://rm.coe.int/16806ab6ab>

- Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*), Izveštaj o oceni: odredbe Budimpeštanske konvencije o međusobnoj pravnoj pomoći o sajber kriminalu¹³.
- Završni izveštaj Grupe *T-CY* za dokaze iz oblaka (*CEG*) o pristupu krivičnog pravosuđa elektronskim dokazima u oblaku: preporuke koje treba da razmotri Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*).¹⁴
- Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*), Smernica br. 10 o proizvodnim nalozima: u ovoj smernici Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*) je, između ostalog, uputio na situaciju u kojoj je pretplatnik bio smešten u istoj državi koja je i strana koja je podnela zahtev, a pretplatnički podaci su zatraženi od strane koja nudi usluge u toj državi. Ova smernica daje uputstva u vezi sa članom 18, koji dozvoljava ove zahteve - a Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*) je pojasnio značenje "pružanja usluga" ili teritorije strane.

Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*) je u svom izveštaju o oceni iz decembra 2014. godine¹⁵ usvojio niz preporuka izrađenih u cilju poboljšanja efikasnosti i delotvornosti procesa uzajamne pravne pomoći koji se odnosi na istraživanje sajber kriminala i pribavljanje elektronskih dokaza. Preporuke podržavaju efikasniju upotrebu postojećih odredaba Budimpeštanske konvencije i drugih sporazuma, i podeljene su u tri dela koji se sastoje pre svega od preporuka 1-15 usmerenih prema stranama potpisnicama (uključujući, između ostalog, (1) potpunu primenu ovlašćenja za čuvanje, (3 i 4) dodeljivanje većeg broja i bolje obučenog kadra u proces međusobne pravne pomoći, (5) jačanje uloge i kapaciteta kontakt tačke za Mrežu 24/7, (8) uspostavljanje hitnih postupaka), zatim, kao drugo, preporuka 16-18 koje se tiču izgradnje kapaciteta usmerenih prema Kancelariji Saveta Evrope za program suzbijanja sajber kriminala (*C-PROC*), a kojima se takođe predlažu dodatna rešenja¹⁶, i to u preporukama 19-24 za potencijalno uključivanje u mogući protokol uz Konvenciju o odredbama koje omogućavaju (19) ubrzano obelodanjivanje informacija o pretplatnicima, (20) mogućnost međunarodnih proizvodnih naloga, (21) direktna saradnja između pravosudnih organa, (22) rešavanje prakse direktnog pribavljanja informacija od inostranih pružalaca usluga (23) zajedničke istrage i/ili zajednički timovi za istragu između strana potpisnica, (24) dozvoljavanje prihvatanja zahteva na engleskom jeziku.

Važno je da je Grupa *T-CY* za dokaze iz oblaka u svom izveštaju i preporukama u vezi sa pristupom krivičnog pravosuđa elektronskim dokazima u oblaku zaključila da uzajamna pravna pomoć ostaje glavno sredstvo za pribavljanje elektronskih dokaza iz inostranih nadležnosti za korišćenje u domaćim krivičnim postupcima. Ovo posebno važi za prenos i podatke o sadržaju. Takođe je istaknuto da podaci o pretplatnicima, koji su po svojoj prirodi manje privatni, treba da se pribave korišćenjem manje nametljivih i lakših mera kao što je nalog za proizvodnju. Ovde izveštaj daje savet o korišćenju člana 18 (domaćih naloga za proizvodnju) Budimpeštanske konvencije u svrhu pribavljanja informacija o pretplatnicima od multinacionalnih pružalaca usluga koji posluju na teritoriji države koja je nadležna za krivično delo koje je pod istragom, čime se javlja potreba za upućivanje zahteva za uzajamnu pravnu pomoć državi u kojoj se nalazi sedište pružaoca usluga - Smernicu br. 10 o upotrebi

¹³ Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu, T-CY(2013)17rev, od 03.12.2014. godine:

<http://www.coe.int/en/web/cybercrime/t-cy-reports>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802e726c>

¹⁴ T-CY (2016)5, od 16.09.2016. godine.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806a495e>

¹⁵ Videti stranice 123 do 127, <https://rm.coe.int/16802e726c>

¹⁶ Videti stranice 125 do 127, <https://rm.coe.int/16802e726c>

proizvodnih naloga za pribavljanje informacija o pretplatnicima u ovim okolnostima odobrio je Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*).¹⁷

Grupa *T-CY* za dokaze iz oblaka (*CEG*) je takođe predložila da se razmotri izrada nacrtu dodatnog protokola kako bi se rešili neki od gore pomenutih izazova, uključujući odredbe za efikasniju uzajamnu pravnu pomoć (pojednostavljen režim za uzajamnu pravnu pomoć za pretplatničke informacije, međunarodne proizvodne naloge; direktnu saradnju pravosudnih organa u zahtevima za uzajamnu pravnu pomoć, uspostavljanje zajedničkih istraga i zajednički timova za istragu, prihvatanje zahteva na engleskom jeziku, audio/video saslušanje svedoka, žrtava i stručnjaka, postupaka za hitnu uzajamnu pravnu pomoć); zatim odredbe koje omogućavaju direktnu saradnju sa pružaocima usluga u drugim nadležnostima u pogledu zahteva za pretplatničkim informacijama, zahteve za čuvanje i hitne zahteve; jasniji okvir za postojeće prakse prekograničnog pristupa podacima koji podležu jačim zaštitnim merama, uključujući uslove i zahteve za zaštitu podataka.

Zahtevi za uzajamnom pravnom pomoći se razlikuju, čak i ako su zasnovani na međunarodnim pravnim instrumentima, pošto zavise od nacionalnog zakonodavstva države koja ih dostavlja, kao i od zakonodavstva i praktičnih očekivanja države prijema. Formulari za zahteve za uzajamnu pravnu pomoć mogu pomoći državama u izvesnoj meri; stoga su uloženi izvesni naporu u izradi šablonskih modela.

Komitet Saveta Evrope *PC-OC* je izradio obrazac zahteva za uzajamnu pomoć u krivičnim stvarima. Videti dokumente sa 69. sednice (maj 2016. godine): nacrt obrasca zahteva za uzajamnu pravnu pomoć i praktične smernice za korisnike.¹⁸

Kao što je već prethodno spomenuto u izveštaju o oceni Komiteta Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*): odredbe o uzajamnoj pravnoj pomoći Budimpeštanske konvencije o sajber kriminalu (*T-CY(2013)17rev*) predlažu Preporuku 17, koja poziva na standardizovane obrasce za zahteve na više jezika na osnovu člana 31.¹⁹

¹⁷ Komitet Saveta Evrope za Konvenciju o sajber kriminalu (*T-CY*), Smernica br. 10: nalozi za proizvodnju pretplatničkih informacija (član 18 Budimpeštanske konvencije), <https://rm.coe.int/16806f943e>

¹⁸ Videti na adresi: <http://www.coe.int/en/web/transnational-criminal-justice-pcoc/pc-oc-69th-meeting> i <http://www.coe.int/en/web/transnational-criminal-justice-pcoc/model-request-form-for-mutual-assistance-in-criminal-matters>

¹⁹ Videti na adresi: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802e726c>

8. Statistika

Zvanična statistika treba da obezbedi kvantitativne ili kvalitativne informacije o svim glavnim oblastima vladinih tela ili drugih javnih organa. Ovo uključuje tužilaštvo i sprovođenje zakona.

Statistika bi trebalo da obezbedi donosiocima odluka i drugim korisnicima informacije na osnovu kojih mogu da razviju svoje znanje o predmetu, ocene rezultate rada tela i identifikuju poboljšanja u strategiji i sistemima. Ovim se poboljšava odgovornost zvaničnih organa ili drugih javnih tela.

8.1 Sakupljanje statističkih podataka

- Minimalni nivo potrebnih statističkih podataka u vezi sa domaćom i međunarodnom saradnjom - na primer: podaci o broju finansijskih istraga i srodnih krivičnih dela, broj i vrednost naloga za zamrzavanje, broj i vrednost naloga za oduzimanje, broj i vrednost izvršenih oduzimanja; broj istraga/krivičnih postupaka/presuda zbog pranja novca; statistika Jedinice za finansijsku istragu; međunarodna saradnja: broj dolaznih i odlaznih zahteva, razdvojenih prema članovima Varšavske i Budimpeštanske konvencije i nacionalnim odredbama.
- Obezbediti da se statistika priprema na način na koji može da se upoređuje u okviru različitih jedinica i da se godišnji iznosi mogu tačno prijaviti.
- Odrediti telo (jedinicu) za prikupljanje statističkih podataka iz različitih institucija (policija (Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo finansija), tužilaštvo, sudovi/pravosuđe, Ministarstvo pravde) i njihovu obavezu slanja takvih podataka. Uzeti u obzir različite obaveze u pogledu izveštavanja (Savet Evrope: npr. *MONEYVAL*, *GRECO*, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) ili
- odrediti ili sastaviti telo za prikupljanje statističkih podataka:
 - Mandat organa
 - Ovlašćenja za potraživanje informacija od relevantnih institucija
 - Finansiranje
- Razvijanje zajedničkih klasifikacija radi usklađivanja rada koji obavljaju različite agencije.

8.2 Pregled statističkih podataka

- Praćenje učestalosti pojave incidenata na osnovu prikupljenih statističkih podataka
- Pregled statističkih podataka od strane višeagencijskih grupa radi procene i poboljšanja delotvornosti.
- Godišnji pregled statistike na godišnjim sednicama od strane šefova relevantnih tela, organa i agencija.

9. Preporuke za izradu protokola

9.1 Opšte smernice

U nastavku su date neke opšte smernice, koje je potrebno navesti kada se nastoji da se razviju, preispituju i primenjuju domaći protokoli. Ove smernice nisu iscrpne i drugi domaći postupci i zakonodavstvo treba da imaju prioritet u odnosu na ove opšte preporuke:

- Osigurati da su ovlašćenja/mandati različitih agencija protumačeni u protokolu
- Osigurati da su ciljevi protokola jasno definisani u unutar protokola
- Osigurati da je obrazac zahteva za saradnju/razmenu informacija jednostavan i da nije zbunjujući i da ne zahteva mnogo vremena
- Osigurati da su agencije odredile jednu kontakt tačku sa ovlašćenjem da saraduje s drugim agencijama
- Osigurati da agencije koje imaju ovlašćenja za obavljanje određenih vrsta istraga/sakupljanje informacija mogu lako podeliti takve informacije sa drugim agencijama
- Osigurati da su jasno definiisane mere u vezi s kojima će biti uspostavljena interresorna saradnja prema protokolu, kako u pogledu domaće tako i u pogledu međunarodne saradnje
- Osigurati postojanje posebnih odredaba u vezi sa razvojem, uspostavljanjem i održavanjem integrisanih baza podataka
- Osigurati postojanje jakih zaštitnih mera u pogledu poverljivosti, sigurnosti i zaštite podataka koje su ugrađene u protokol
- Osigurati postojanje jasno definisanih standardnih operativnih postupaka za višeagencijske grupe
- Osigurati da višeagencijske grupe u okviru protokola imaju definisanu strukturu rukovodstva
- Osigurati da protokol predviđa zajedničku obuku
- Osigurati postojanje sveobuhvatnog mehanizma odgovornosti i nadgledanja, uključujući redovne sastanke, prikupljanje statističkih podataka itd.
- Osigurati da se operateri iz privatnog sektora podstiču da saraduju na neformalnoj osnovi
- Rešavanje sporova:
 - Osigurati postojanje postupka za rešavanje sporova koji su unutar i izvan okvira protokola
 - Osigurati odgovarajuće vremenske periode kako bi se osiguralo odgovarajuće rešenje takvog spora
 - Osigurati postojanje mehanizma za sprečavanje prepreka u tekućim i novim istragama koje nastaju kao rezultat sporova između agencija
- Ukidanje protokola
 - Osigurati da postoji način za povlačenje ili ukidanje protokola, ukoliko je to potrebno
 - Uspostaviti rok za obaveštenje o ukidanju protokola
 - Osigurati da je jasno naznačen efekat ukidanja protokola, uključujući i uticaj na zajedničke timove za istragu, *MAG*, tekuće istrage i saradnju
- Rok ili period protokola
- Utvrditi datum na koji protokol stupa na snagu
- Precizirati rok protokola
- Obezbediti mogućnost za produženje, ako je to potrebno.

9.2 Izmene, dopune i dodaci uz protokole

- Precizirati postupak za izmene i dopune
- Utvrditi na koji način se mogu izvršiti izmene i dopune dogovorenog protokola, uključujući potrebni nivo konsenzusa.